

Henryk Bogacki

"Papst - Konzil - Unfehlbarkeit : die Ekklesiologie der Summenkommentare von Cajetan bis Billuart", Ulrich Horst, Mainz 1978 : [recenzja]

Collectanea Theologica 49/2, 177

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ulrich HORST OP, *Papst — Konzil — Unfehlbarkeit. Die Ekklesiologie der Summenkommentare von Cajetan bis Billuart*, Mainz 1978, Matthias-Grünwald-Verlag, s. 349. (Walberberger Studien der Albertus-Magnus-Akademie, Theologische Reihe t. 10).

Gdy w Kolonii w drugiej połowie XV wieku Tomaszowa *Summa theologiae* stopniowo wyparła jako podręcznik teologiczny *Sententiae* Piotra Lombarda, teologowie rozpoczęli komentowanie dzieła Akwinaty, używanego jako podręcznik w wielu szkołach teologicznych aż po czasy Oświecenia. Serię komentarzy rozpoczęło dzieło Kajetana, potem zaś powstawały następne, z których wiele dotąd pozostaje w rękopisie. U. Horst zajął się analizą eklezjologii tych komentarzy — od Kajetana po Billuarta. Uwagę poświęcił zagadnieniu centralnemu (nie tylko wówczas!), a mianowicie problemowi władzy, zwłaszcza nauczycielskiej, papieża i soboru. Komentarzy zajmowali się tekstem dzieła Tomaszowego, ale był on dla nich — nawet dla przedstawicieli najbardziej zwartej tradycji dominikańskiej — najczęściej tylko punktem wyjścia i okazją do rozwijania własnych poglądów. Z tego wynika różnorodność stanowisk komentatorów w okresie (ponad dwa i pół wieku!) badanym przez U. Horsta.

Analizowani autorzy uznawali i podkreślali władzę papieża, ale różnili się między sobą w konkretnych ujęciach, zwłaszcza w kwestii funkcji i konieczności soborów. Wielu z nich sądziło, że najlepszą bronią przeciw koncyliaryzmowi będzie przedstawianie Kościoła jako monarchii, w której władza spoczywa wyłącznie w rękach papieża. W takim ujęciu powstawały oczywiste kłopoty z określeniem pozycji biskupów, jak również roli soborów. U. Horst relacjonuje rozmaite wysiłki, aby — mimo akcentowania swoistego „jedynowładztwa” papieża — znaleźć miejsce na sobór, a nawet do pewnego stopnia uzależnić papieża od zdania większości. W zależności od przyjmowanych rozwiązań autorzy rozmaicie określali pozycję soboru i wiążącą moc jego uchwał.

Początkowo nawet przeciwnicy koncyliaryzmu, pomniejszający władzę soboru i akcentujący jego omyłność, eksponowali wprawdzie władzę papieża, ale bynajmniej nie zajmowali się jej nieomylnością w nauczaniu, interesował ich bowiem przede wszystkim papieski prymat jurysdykcyjny. Jednakże umniejszanie przez antykoncyliarystów powagi nauczycielskiej soboru, skierowało w konsekwencji uwagę na władzę nauczycielską papieża i doprowadziło do eksponowania jej prerogatyw, w tym także nieomylności, co doprowadziło do powstania opinii, że papież nawet jako osoba prywatna nie może się mylić.

U. Horst dokładnie analizuje poszczególnych autorów. Najpierw przedstawia poglądy samego Tomasza z Akwinu, a potem w kolejnych rozdziałach grupuje autorów omawiając najpierw początki twórczości komentatorskiej, szkołę dominikańską do r. 1600, hiszpańskich augustianów, teologów jezuickich, komentatorów portugalskich, komentatorów XVII-wiecznych, polemistów antygallikańskich oraz ostatnich wielkich komentatorów. Czytelnika zaskakuje różnorodność koncepcji reprezentowanych przez komentatorów, gdyż właśnie ten okres dziejów eklezjologii jest mniej zbadany dotychczas niż np. średniowiecze. Dlatego też dzieło Horsta stanowi cenne studium wzbogacające znajomość rozwoju myśli eklezjologicznej.

ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

Peter NEUNER, *Religiöse Erfahrung und geschichtliche Offenbarung. Friedrich von Hügel's Grundlegung der Theologie*, München-Paderborn-Wien 1977, Verlag Ferdinand Schöningh, s. 362 (*Beiträge zur ökumenischen Theologie*, wyd. H. Fries, t. 15).